

DOKUMENTACJA BADAŃ KONSERWATORSKICH

dotycząca

Stolarki drzwiowej wewnętrznej oraz klatki schodowej willi przy ul. Jagiellońskiej 78 w Olsztynie

WYKONAWCA:

PRACOWNIA ARTER
SYLWIA HLIWIADCZYN

Autorzy dokumentacji konserwatorskiej:

mgr Sylwia Hliwiadczyń,

mgr Mariusz Grunwald

MORĄG, kwiecień - maj 2021 r.

D O K U M E N T A C J A C H R O N I O N A P R A W E M A U T O R S K I M

SPIS TREŚCI DOKUMENTACJI

1.0.	KARTA IDENTYFIKACJI ZABYTKU I DOKUMENTACJI
2.0.	HISTORIA OBIEKTU
3.0.	OPIS FORMALNY OBIEKTU I STAN ZACHOWANIA
4.0.	METODYKA BADAŃ
5.0.	WYNIKI BADAŃ
6.0.	PODSUMOWANIE BADAŃ
7.0.	WYTYCZNE KONSERWATORSKIE
8.0.	PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
	DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

1.0. KARTA IDENTYFIKACJI ZABYTKU I DOKUMENTACJI

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW

.....

1.1. PODSTAWA OPRACOWANIA

1. Zlecenie: URBAN ARCHITECT ul. Sucharskiego 7/23, 10-693 Olsztyn
2. Wizja lokalna

1.2. IDENTYFIKACJA OBIEKTU

RODZAJ : willa mieszkalna w kompleksie

DATOWANIE OBIEKTU: 1907 r.

WŁAŚCICIEL: Samodzielny Publiczny Zespół Gruzlicy i Chorób Płuc ul. Jagiellońska 78, 10-357 Olsztyn

MATERIAŁ I TECHNIKA: klatka schodowa tynkowana tynkiem wapienno – piaskowym malowana z lamperią wymalowaną olejno. Schody drewniane dwubiegowe, malowane. Stolarki drzwiowe drewniane, malowane. Na parterze w korytarzu kafelki cementowe 12cm x 12cm w kolorze kremowo – szarym. W pozostałej części współczesne linoleum i panele.

1.3. DANE DOTYCZĄCE OPRACOWANIA

ZLECENIODAWCA: URBAN ARCHITECT ul. Sucharskiego 7/23, 10-693 Olsztyn

AUTOR DOKUMENTACJI: Sylwia Hliwiadczyń, Mariusz Grunwald

DATA I MIEJSCE WYKONANIA: kwiecień - maj 2021, Morąg

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA

1. **EGZ.:** Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie, ul. Podwale 1, 11-041 Olsztyn
2. **EGZ.:** URBAN ARCHITECT ul. Sucharskiego 7/23, 10-693 Olsztyn
3. **EGZ.:** Pracownia Arther Sylwia Hliwiadczyń ul. Wenecka 1, 14-300 Morągu

1.4. ZAKRES OPRACOWANIA

Badania konserwatorskie obejmują ściany, sufity, listwy przypodłogowe i stolarki drzwiowe części wspólnej – klatki schodowej.

Mają na celu ustalenie pierwotnej kolorystyki wszystkich elementów oraz określenie zakresu występowania pierwotnej substancji zabytkowej oraz jej stanu zachowania, a w konsekwencji opisanie planu postępowania z zabytkiem.

2.0. HISTORIA OBIEKTU

Badany obiekt znajduje się na Zatorzu, które powstało po utworzeniu linii kolejowej w latach 1867-1873. W połowie XIX wieku na terenie tym znajdował się jedynie cmentarz oraz kilka domów i budynków gospodarczych. Powstała linia kolejowa, która miała stanowić granice zabudowy miasta nie ograniczyła jednak budownictwa na tym obszarze a wręcz przeciwnie łatwość transportu spowodowała jego rozwój. Zbudowane tu w 1910 i 1913 r. kompleksy koszarowe napędziły dodatkowo koniunkturę budowlaną.

Ul. Jagiellońska (Wadangerstrasse) wytyczona została w 1890 r. w miejsce dawnego traktu łączącego Olsztyn i Dobrze Miasto, na którym we wsi Wadąg istniała od dawna przeprawa rzeczna. „Nowa” ulica została niemal całkowicie zabudowana w pierwszych 10 latach XX wieku.

Willa powstała w obrębie utworzonego w 1907 r. w olsztyńskim Lesie Miejskim sanatorium przeciwgruźliczego dla kobiet (Lungenheilstätte Frauenwohl). Budynek powstał w tym samym czasie lub niedługo potem. Jej pierwszym i długoletnim mieszkańcem był szef lekarzy późniejszy dyrektor placówki dr Wilhelm Naegelsbach. Budowniczym i właścicielem budynku do II WS było Stowarzyszenie na rzecz walki z gruźlicą w Prusach z siedzibą w Królewcu. (Verein zur Errichtung von Lungenheilstaette in Ostpreussen e. V. Koenigsberg in Pr.) Spis mieszkańców miasta z 1927 roku wymienia dr. Naegelsbacha jako jedyne go mieszkańca willi.

Fot. 1. Fragment planu miasta Olsztyna z 1922 r. Strzałką zaznaczono lokalizację willi.

Адрес, Грета, Директор
Arztvilla.
Naegelsbach, Wilhelm, Dr., Direktor
Hofgebäude.
Drama. Rolentim. Nachtmeister

Fot.2. Fragment Spisu mieszkańców miasta z 1927 roku. Dr. Naegelsbach figuruje jako jedyny mieszkaniec willi.

Bibliografia.

Adressbuch fuer die Regierungshauptstadt Und den Kreis Allenstein, Ausgabe 1927, Allenstein 1927

Bętkowski R., Olsztyn jakiego nie znacie, Olsztyn 2003.

Rzempołuch A., Architektura u urbanistyka Olsztyna 1353-1953, Olsztyn 2004.

Sikorski J, Olsztyn - założenie i rozwój przestrzenny miasta.

Wakar A. Olsztyn 1353-1945, Olsztyn 1971.

3.0. OPIS FORMALNY OBIEKTU I STAN ZACHOWANIA

SYTUACJA

Wejście do budynku prowadzi do wąskiego korytarza, po prawej stronie są dwie pary drzwi, z których jedno wiodą do zejścia do piwnicy. Po lewej stronie znajdują się kolejne drzwi, a na wprost przechodzi się do części w której obecnie znajduje się laboratorium. Tam znajdują się dwie zabytkowe stolarki drzwiowe.

Z wcześniej wspomnianego korytarza idzie się schodami na I piętro. Schody znajdują się po prawej stronie za drzwiami do piwnicy. Na piętrze znajduje się wąski korytarz doświetlony jednym oknem. Po prawej stronie korytarza znajdują się drzwi za którymi są schody na strych, obok kolejne do niewielkiego pomieszczenia pod schodami. Po lewej stronie i na wprost są jeszcze dwie stolarki drzwiowe.

MATERIAŁ I TECHNIKA

Ściany - murowane z cegły ceramicznej czerwonej na zaprawie wapienno - piaskowej, tynkowane tynkiem wapienno – piaskowym i cementowo - wapiennym, wielokrotnie malowane farbami olejnymi zwłaszcza w obrębie lamperii.

Sufity - tynk wapienno – piaskowy na ruszcie trzcinowym mocowanym do podbitek. Sufity malowane na biało.

Schody – dwubiegowe z zabiegiem. Wykonane z drewna sosnowego. Stopnice posiadają profilowane noski. Przekryte paskami linoleum, a krawędzie nosków wzmocnione przed ścieraniem mosiężnymi, ryflowanymi kątownikami. Schody z obydwu stron zamocowane w drewnianych wangach, które to kotwione są do muru. Dębowy profilowany pochwyt kotwiony bezpośrednio do ściany, na końcach zdobiony snycersko formą woluty.

Podłogi – na parterze w korytarzu znajdują się płytki cementowe w kolorze kremowo – szarym, w korytarzu na I piętrze są panele.

STAN ZACHOWANIA

Klatka schodowa i korytarze zachowane w stanie ogólnym dostatecznym. W najgorszym stanie są wyprawy tynkarskie, w wielu miejscach tynki są odparzone i głuche. Pod wieloma warstwami przemalowań Tyn jest zdeintegrowany poprzez utrudnioną wymianę wilgoci z otoczeniem. W wielu miejscach widoczne spękania nawarstwień malarskich oraz głębsze spękania strukturalne tynków.

Schody zachowane w stanie dobrym, nie noszą większych śladów uszkodzeń. Widoczne jedynie wytarte linoleum i częściowo powyginane bądź wymienione mosiężne kątowniki.

HISTORYCZNA STOLARKA OTWOROWA

TYP	LOKALIZACJA, ROZWIĄZANIE FUNKCJONALNE	MATERIAŁ, TECHNIKA, KONSTRUKCJA	Drzwi w konstrukcji ramowo-płycinowej, wykonane z drewna sosnowego, malowane. Ramiaki mocowane na czop przelotowy, zaklinowane. Ościeżnica obramiona listwami maskującymi.	
D1 1 szt.	Drzwi wewnętrzne obecnie znajdujące się w laboratorium.		Założenia ogólne	Drzwi dwuskrzydłowe z prześwitem w górnej części z podziałem na 2 strefy. W dolnej strefie po trzy płyciny pełne wysokości 2/3 skrzydła, płyciny płaskie. Prześwity zwieńczone łukiem odcinkowym. Skrzydło z podziałem trójdzielnym, dwupoziomowym.
			Okucia	Skrzydła zawieszone są na 2 parach zawiasów czopowych zwieńczonych ozdobnym grotem.
			System zamykania	Skrzydło zamykane zamkiem zapadkowym, wpuszczanym w ramiak, obsługiwanym klamkami jednoramiennymi. Klamki mosiężne, szyld podłużny z blachy.
			DEKORACJA	Ramiaki pionowe zdobione niewielkim ryflowaniem w układzie horyzontalnym. Ryfle znajdują się nad i pod ramiakiem poziomym. Ramiak dolny zdobiony także motywem horyzontalnego ryflowania. Listwa przymykowa zdobiona ryflami wertykalnymi do połowy wysokości. W górnej części detale snycerskie wgłębne o formach geometrycznych. Ozdobny element stanowią także szyby fakturalne – groszkowane – przeźroczyste.
			CECHY STYLOWE	Drzwi secesyjne: - układ i forma płycin, - detal w formie ryflowania, - wykrój prześwitu oraz jego szklenie.

STAN ZACHOWANIA							
	KONSTRUKCJA	PŁYCINY	RAMIAKI	SYSTEMY ZAMYKANIA	ZAWIASY	SZYLDY	KLAMKI
ELEMENTY PIERWOTNE	TAK	TAK	TAK	-	TAK	-	TAK
ELEMENTY WTÓRNE	-	-	-	TAK	-	TAK	-
PRZEPROWADZONE PRACE	Wielokrotne przemalowanie stolarki, wymiana szyldów i zamków, oczyszczenie drzwi z pierwotnej warstwy malarskiej.						
ZNISZCZENIA I ICH PRZYCZYNY	Drzwi zachowane w stanie dobrym. Nie noszą większych śladów uszkodzeń.						
BRAKI	Brak szyldów i pierwotnych listew przytykowych.						
PODSUMOWANIE	STOLARKA DRZWIOWA JEST W STANIE DOBRYM. KWALIFIKUJE SIĘ DO KONSERWACJI.						

TYP	LOKALIZACJA, ROZWIĄZANIE FUNKCJONALNE	MATERIAŁ, TECHNIKA, KONSTRUKCJA	
D2 1 szt.	Drzwi wewnętrzne obecnie znajdujące się w laboratorium.		
			Drzwi w konstrukcji ramowo-płycinowej, wykonane z drewna sosnowego, malowane. Ramiaki mocowane na czop przelotowy, zaklinowane. Ościeżyna pełna w konstrukcji ramowo – płycinowej. Styki przesłonięte listwami maskującymi.
		Założenia ogólne	Drzwi dwuskrzydłowe z prześwitem w górnej części z podziałem na 2 strefy. W dolnej strefie po dwie płyciny pełne wysokości 2/3 skrzydła, płyciny płaskie. Prześwity zwieńczone łukiem odcinkowym. Skrzydło z podziałem dwudzielnym, dwupoziomowym.
		Okucia	Skrzydła zawieszone są na 2 parach zawiasów czopowych zwieńczonych ozdobnym grotem.
		System zamykania	Skrzydło zamykane zamkiem zapadkowym, wpuszczanym w ramiak, obsługiwanym klamkami jednoramiennymi ze znanu, sztyld podłużny z blachy.
		DEKORACJA	Ramiaki pionowe zdobione niewielkim ryflowaniem w układzie horyzontalnym. Ryfle znajdują się nad i pod ramiakiem poziomym. Ramiak dolny zdobiony także motywem horyzontalnego ryflowania. Listwa przymykowa zdobiona ryflami wertykalnymi do połowy wysokości. W górnej części detal snycerski wgłębny o formach geometrycznych. Ozdobny element stanowią także szyby fakturalne – groszkowane – przeźroczyste. Listwy maskujące z fazowaną krawędzią wewnętrzną, zdobione pionowym ryflowaniem, w górnej części detal snycerski wgłębny. Supraporta o wykroju odcinkowym z poziomym ryflowaniem i wgłębny detal w formie kwadratów.
		CECHY STYLOWE	Drzwi secesyjne: - układ i forma płycin, - detal w formie ryflowania, - wykrój prześwitu oraz jego szklenie, - forma listew maskujących z górną supraportą

STAN ZACHOWANIA							
	KONSTRUKCJA	PŁYCINY	RAMIAKI	SYSTEMY ZAMYKANIA	ZAWIASY	SZYLDY	KLAMKI
ELEMENTY PIERWOTNE	TAK	TAK	TAK	-	TAK	-	-
ELEMENTY WTÓRNE	-	-	-	TAK	-	TAK	TAK
PRZEPROWADZONE PRACE	Wielokrotne przemalowanie stolarki, wymiana klamek, sztyldów i zamków, przeszlifowanie drzwi z pierwotnej warstwy malarskiej.						
ZNISZCZENIA I ICH PRZYCZYNY	Drzwi zachowane w stanie dobrym. Nie noszą większych śladów uszkodzeń.						
BRAKI	Brak sztyldów i klamek.						
PODSUMOWANIE	STOLARKA DRZWIOWA JEST W STANIE DOBRYM. KWALIFIKUJE SIĘ DO KONSERWACJI.						

TYP	LOKALIZACJA, ROZWIĄZANIE FUNKCJONALNE	MATERIAŁ, TECHNIKA, KONSTRUKCJA	Drzwi w konstrukcji ramowo-płycinowej, wykonane z drewna sosnowego, malowane. Ramiaki mocowane na czop przelotowy, zaklinowane. Styki przesłonięte listwami maskującymi.	
D3 5 szt.	Drzwi wewnętrzne znajdujące się na korytarzach klatki schodowej.		Założenia ogólne	Drzwi jednoskrzydłowe z podziałem na 2 strefy. Skrzydło pełne. W dolnej strefie dwie płyciny pełne wysokości 2/3 skrzydła, płyciny płaskie. W górnej części dwie niższe płyciny, wszystkie w układzie wertykalnym. Skrzydło dzielone ramiakami w krzyż.
			Okucia	Skrzydła zawieszone są na 2 parach zawiasów czopowych zwieńczonych ozdobnym grotem.
			System zamykania	Skrzydło zamykane zamkiem zapadkowym, wpuszczanym w ramiak, obsługiwanym klamkami jednoramiennymi mosiężnymi, szylid podłużny z blachy.
			DEKORACJA	Skrzydło zdobią podziały oraz skromny detal po wewnętrznej krawędzi ramiaków w formie wałka. Szerokie listwy maskujące zdobione gęsto ryflowaniem. Cokół listew płaski.
			CECHY STYLOWE	Drzwi historyzujące nawiązujące do secesyjnych: - układ i forma płycin, - detal w formie ryflowania na listwach.

STAN ZACHOWANIA							
	KONSTRUKCJA	PŁYCINY	RAMIAKI	SYSTEMY ZAMYKANIA	ZAWIASY	SZYLDY	KLAMKI
ELEMENTY PIERWOTNE	TAK	TAK	TAK	-	TAK	-	TAK
ELEMENTY WTÓRNE	-	-	-	TAK	-	TAK	
PRZEPROWADZONE PRACE	Wielokrotne przemalowanie stolarki, wymiana klamek, szyldów i zamków.						
ZNISZCZENIA I ICH PRZYCZYNY	Większość stolarek zachowana w stanie dobrym. Nie noszą większych śladów uszkodzeń. W stanie dostatecznym są stolarki znajdujące się na parterze (2 szt.) widoczne ubytki mechaniczne przy szyldach, wymiana płyciny i uzupełnienie ramiaka, spękania płycin wzdłuż stojów.						
BRAKI	Brak szyldów i klamek.						
PODSUMOWANIE	ZALECA SIĘ ZACHOWANIE I PODDANIE PRACOM KONSERWATORSKIM CHOĆ JEDNEJ SZTUKI DRZWI , KTÓRA BĘDZIE PEŁNIĆ ROLĘ ŚWIADKA DRZWI Z II FAZY CHRONOLOGICZNEJ.						

TYP	LOKALIZACJA, ROZWIĄZANIE FUNKCJONALNE	MATERIAŁ, TECHNIKA, KONSTRUKCJA	Drzwi w konstrukcji ramowo-płycinowej, wykonane z drewna sosnowego, malowane. Ramiaki mocowane na czop przelotowy, zaklinowane. Styki przesłonięte listwami maskującymi.	
D4 1 szt.	Drzwi wewnętrzne znajdujące się na parterze po lewej stronie.		Założenia ogólne	Drzwi jednoskrzydłowe z podziałem na 4 strefy. Skrzydło pełne. Płyciny płaskie ustawione horyzontalnie w formie prostokąta.
			Okucia	Skrzydła zawieszone są na 2 parach zawiasów czopowych zwieńczonych półokrągło.
		System zamykania	Skrzydło zamykane zamkiem zapadkowym, wpuszczanym w ramiak, obecnie brak klamki, szyld podłużny z blachy.	
		DEKORACJA	Skrzydło zdobią podziały oraz fazowane krawędzie ramiaków. Ościeżnica oraz listwy maskujące pochodzą od wcześniejszego typu drzwi D3	
		CECHY STYLOWE	Drzwi modernistyczne (lata 30. – 40. XX w.): - układ i forma płycin, - fazowanie krawędzi ramiaków. Ościeżnica oraz listwy maskujące historyzujące, nawiązujące do secesyjnych.	

STAN ZACHOWANIA							
	KONSTRUKCJA	PŁYCINY	RAMIAKI	SYSTEMY ZAMYKANIA	ZAWIASY	SZYLDY	KLAMKI
ELEMENTY PIERWOTNE	TAK	TAK	TAK	-	TAK	-	-
ELEMENTY WTÓRNE	-	-	-	TAK	-	TAK	-
PRZEPROWADZONE PRACE	Wielokrotne przemalowanie stolarki, wymiana klamek, szyldów i zamków. Oczyszczenie drzwi.						
ZNISZCZENIA I ICH PRZYCZYNY	Drzwi zachowane w stanie dobrym, nie ma widocznych większych uszkodzeń.						
BRAKI	Brak szyldów i klamek.						
PODSUMOWANIE	STOLARKA NIE PODLEGA OCHRONIE KONSERWATORSKIEJ.						

4.0. METODYKA BADAŃ

Na ścianach oraz na sufitach i elementach drewnianych takich jak: listwy przypodłogowe, stolarki drzwiowe w tym ramiaki, płyciny, ościeżnica, okucia, stopnie schodów i wangi, wykonano odkrywki sondażowe mające na celu ukazanie poszczególnych warstw aż do warstwy pierwotnej. Do każdej odkrywki wykonano dokumentację opisową i fotograficzną. Odkrywki ponumerowano, udokumentowano również miejsca, gdzie zostały wykonane.

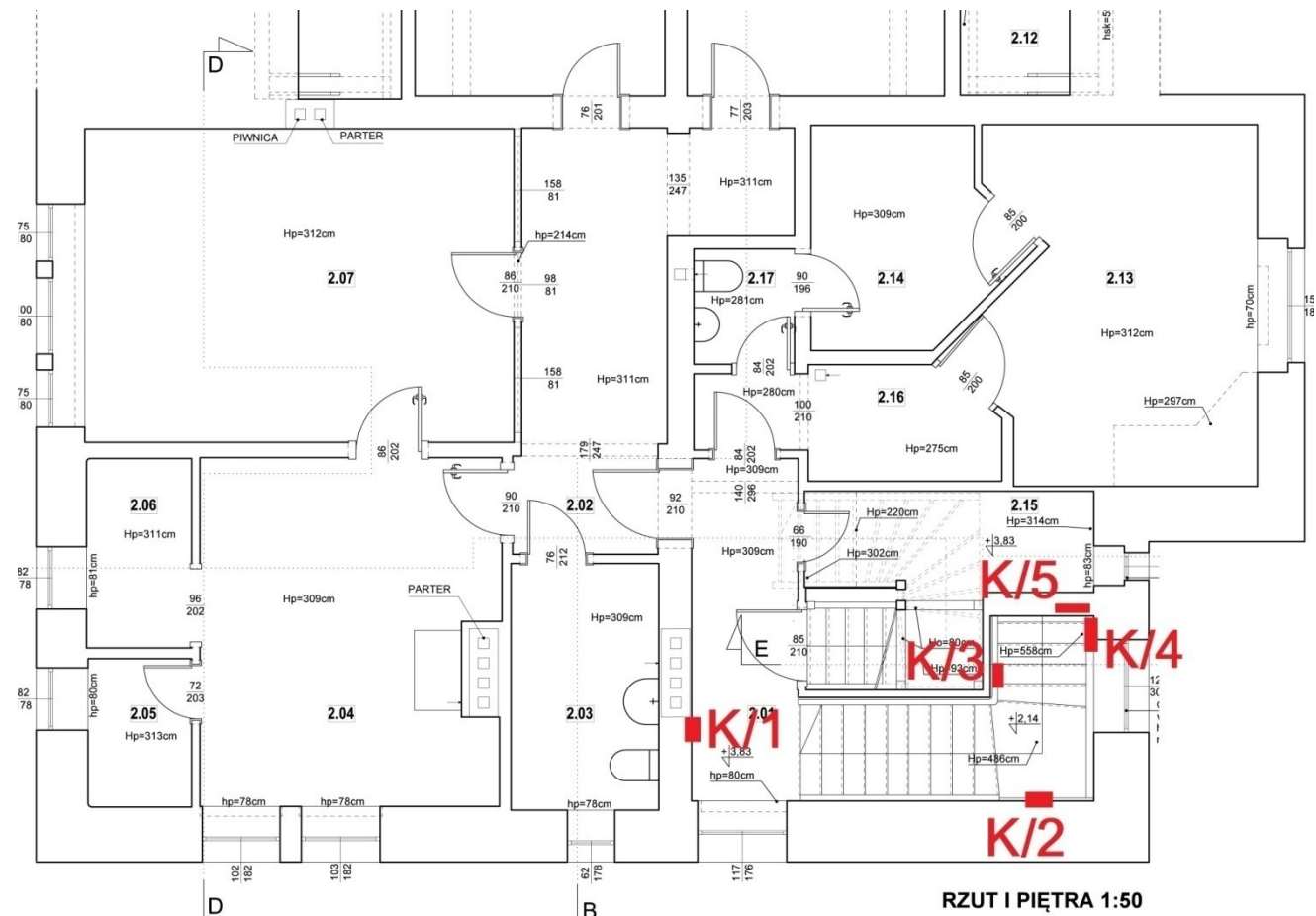
Wyniki analiz przedstawiono w formie graficznej za pomocą tabel, opisowej jak i fotograficznej.

Na zdjęciach widoków stolarek, zaznaczono miejsca wykonania odkrywek.

Na rzucie poziomym oznaczono miejsca wykonania odkrywek na ścianach, sufitach, podłodze i listwach przypodłogowych.

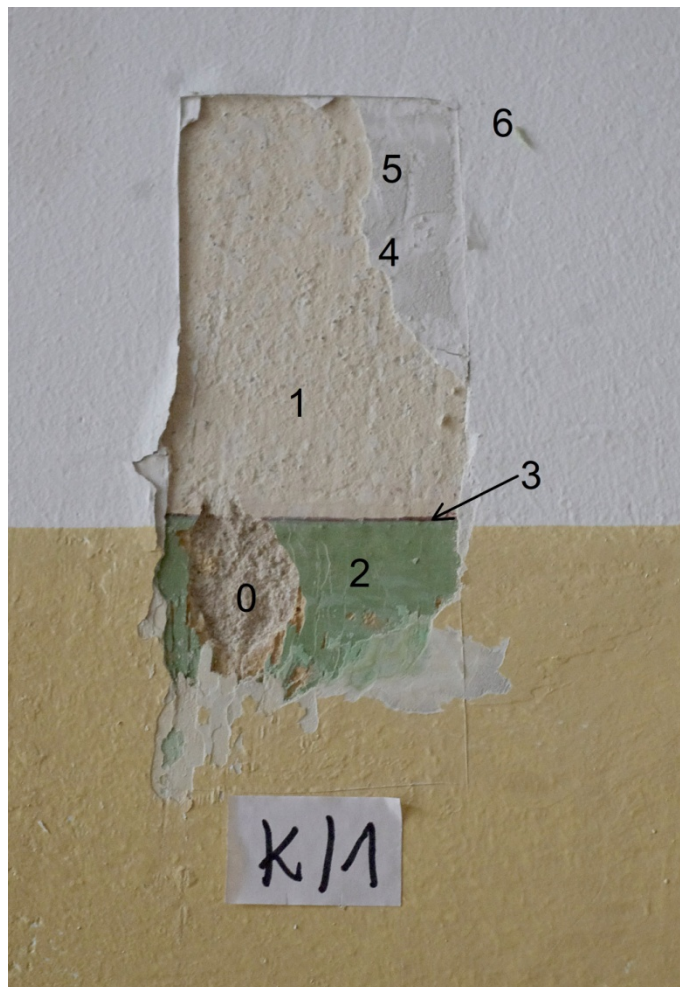
W *DOKUMENTACJI FOTOGRAFICZNEJ* zamieszczono zdjęcia stanu zachowania stolarek i klatki schodowej.

5.0. WYNIKI BADAŃ

NA RZUCIE OZNACZONO MIEJSCA WYKONANIA ODKRYWEK SONDAŻOWYCH NA ŚCIANACH I SUFITACH

- Korytarz – I piętro.

Odkrywka K/1

Okrywka pokazuje wyprawy tynkarskie cementowo - wapienne (0), na nich nad lamperią warstwa malarska ugrowa jasna (1) do niej lamperia w kolorze zielonym (2) i bardzo cienki pasek w kolorze brązowym (3). Wtórne nawarstwienia ponad lamperią: biel (4), szpachla gipsowa (5), warstwa malarska biała (6).

Numeracja wg Tab. 1.

Tab. 1. Stratygrafia warstw, Korytarz – I piętro, Odkrywka K/1.

Nr warstwy	faza chronologiczna	oznaczenie graficzne warstwy	charakterystyka warstwy	kolor	oznaczenie koloru NCS
0	I Lata 60. XX w. (?)		warstwa wtórna tynk cementowo - wapienny		
1			warstwa wtórna malarska nad lamperią	ugrowy jasny	
2			warstwa wtórna malarska lamperia	zielony	
3			warstwa wtórna malarska paseczek	brązowy	
4	II		warstwa wtórna malarska	biel	
5	III		warstwa wtórna szpachla gipsowa	szary jasny	
6	IV		warstwa wtórna malarska	biel	

- Klatka schodowa – zabieg schodów – lamperia.

Odkrywka K/2

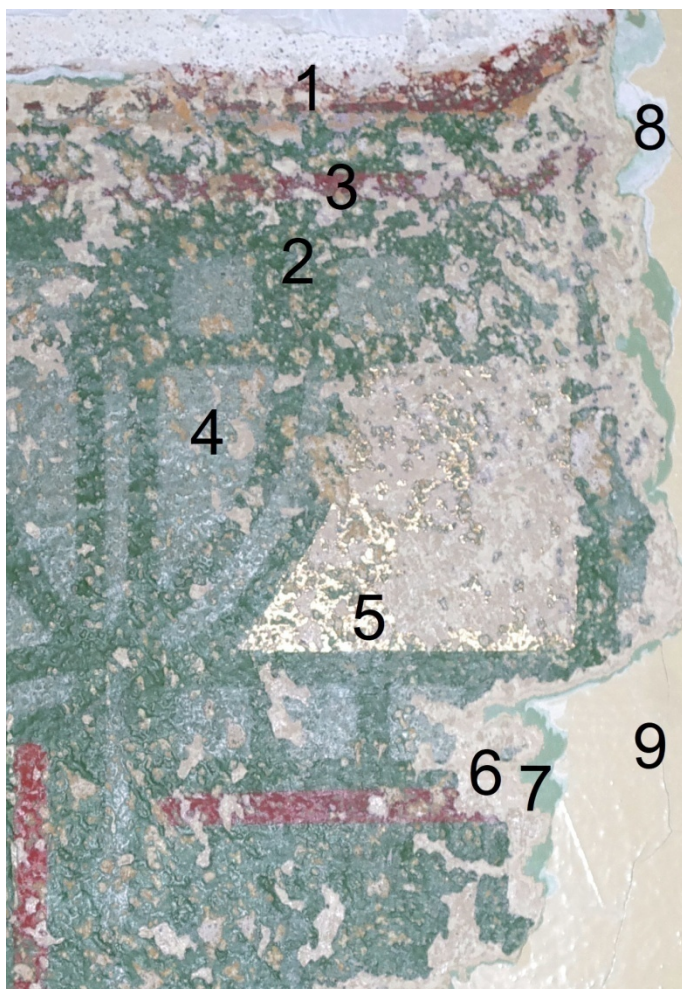
Okrywka pokazuje fragment odsłoniętej pierwotnej polichromii w stylu secesyjnym. Lamperia zaczynała się na wysokości dzisiejszej.

Motywy dekoracyjne utrzymane w tonacji zielonej z akcentami czerwonymi sięgającymi do samego spocznika.

Odkrywka K/2 – zbliżenie

Odkrywka pokazuje zbliżenie na odsłonięty motyw lamperii. Są to formy geometryczne utrzymane w tonacji zielonej i szarozielonej z akcentami czerwieni oraz złota.

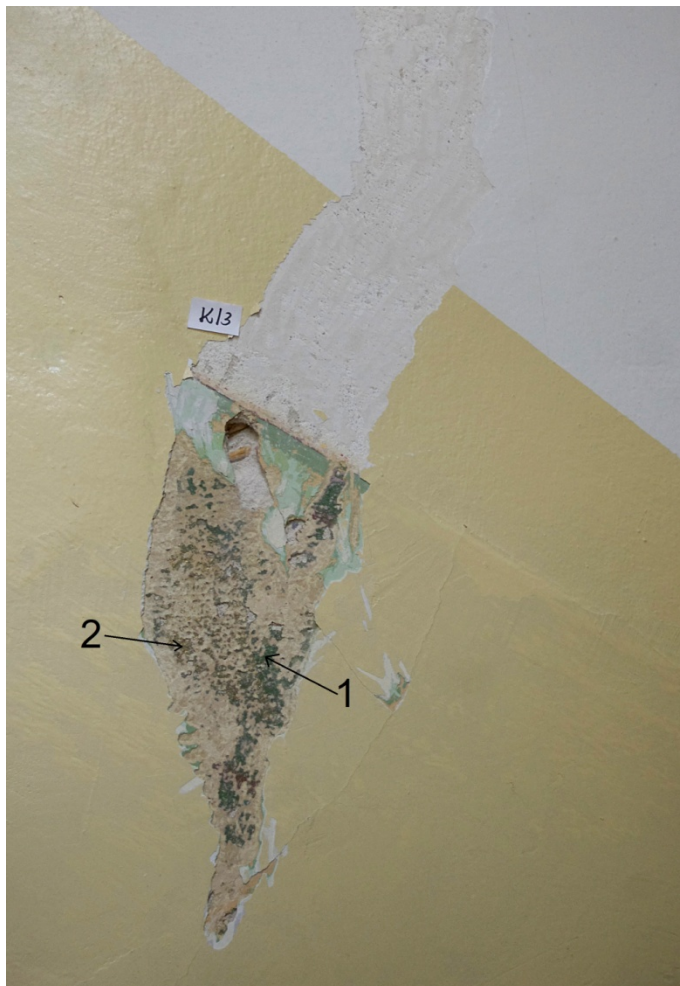
Odkrywka K/2 – zbliżenie

Lamperia rozpoczyna się czerwonym paskiem (1), tło lamperii w kolorze zielonym (2), w tle kolejny pasek czerwony (3) oraz pod nim motywy geometryczne w kolorze szaro – zielonym (4), wstawki złocenia brąz (5). Wtórne nawarstwienia: kilka warstw farby olejnej ugrowej (6), warstwa zielona (7), szpachla gipsowa (8), warstwa olejna żółta jasna (9). Numeracja wg Tab. 2.

Tab. 2. Stratygrafia warstw, Klatka schodowa – zabieg schodów - lamperia, Odkrywka K/2.

Nr warstwy	faza chronologiczna	oznaczenie graficzne warstwy	charakterystyka warstwy	kolor	oznaczenie koloru NCS
1	I 1907 r.		warstwa pierwotna malarska - pasek	czerwony	S 3560-Y90R
2			warstwa pierwotna malarska - tło	zielony	S 5040-G10Y
3			warstwa pierwotna malarska - pasek	czerwony	S 3560-Y90R
4			warstwa pierwotna malarska – motywy geometryczne	szaro - zielony	S 4020-G10Y
5			warstwa pierwotna malarska – motywy geometryczne	złocenie	
6	II		warstwa wtórna malarska	ugrowy	
7	III Lata 60. XX w. (?)		warstwa wtórna malarska	zielony	
8	IV		warstwa wtórna szpachlówka gipsowa	szary jasny	
9	V		warstwa wtórna malarska	żółty jasny	

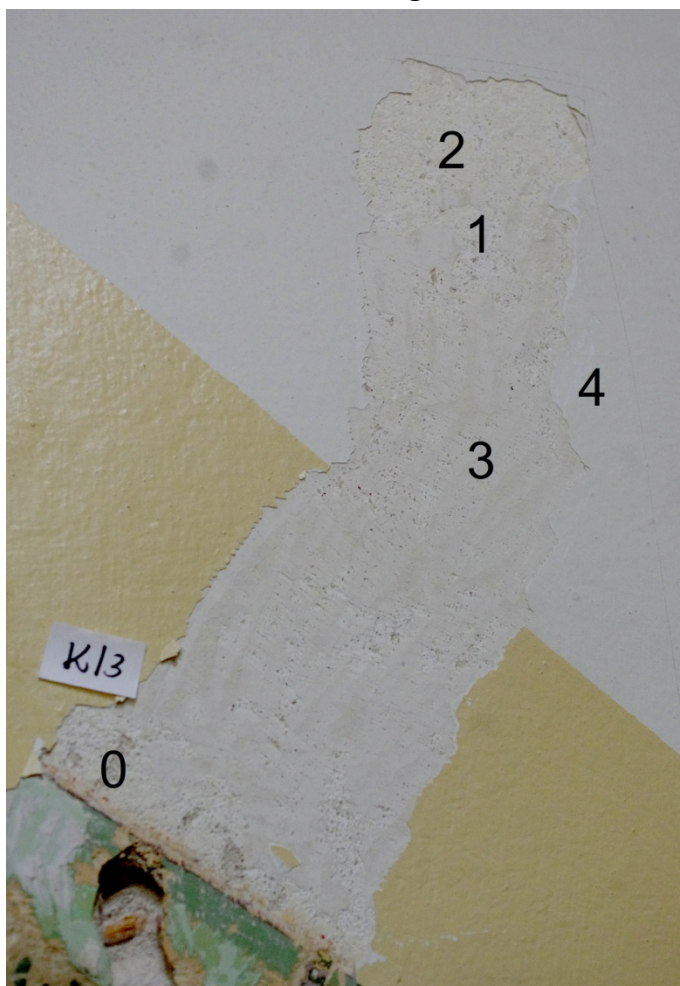
- Klatka schodowa – zbieg schodów – lamperia.

Odkrywka K/3

Odkrywka pokazuje fragment pierwotnej secesyjnej lamperii bardzo trudnej do odstonięcia. Widoczny kolor zielony tła (1), oraz złocenie (2).

- Klatka schodowa – zbieg schodów – tło nad lamperią.

Odkrywka K/3

Odkrywka pokazuje fragment tynku wapienno – piaskowego (0), na nim warstwa pobiały (1) oraz warstwa malarska wykończeniowa w kolorze kremowo – żółtym (2). Wtórne nawarstwienia: szpachlówka gipsowa (3), warstwa malarska biała (4).

- Klatka schodowa – spocznik – tło nad lamperią.

Odkrywka K/4

Odkrywka pokazuje pobiałę (1) oraz pierwotną warstwę malarską tła w kolorze kremowo – żółtym (2).

Numeracja wg Tab. 3.

Tab. 3. Stratygrafia warstw, Klatka schodowa – spocznik – tło nad lamperią, Odkrywka K/4.

Nr warstwy	faza chronologiczna	oznaczenie graficzne warstwy	charakterystyka warstwy	kolor	oznaczenie koloru NCS
1	I		warstwa pierwotna malarska	pobiała	
2	1907 r.		Warstwa pierwotna malarska wykończeniowa	kremowo - żółty	S 0507-Y20R

- Klatka schodowa – spocznik – faseta i strop.

Odkrywka K/5

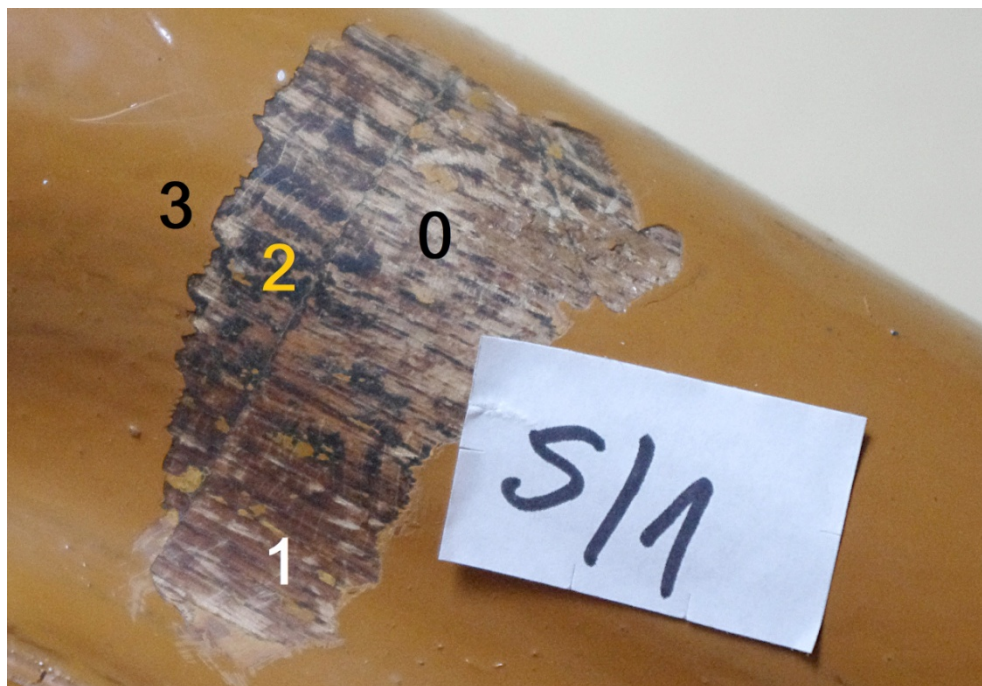
Odkrywka pokazuje pobiałę (0), na niej warstwa malarska kremowo – żółta (1) i przemalowania: kremowo – szary (2), biel (3).

SCHODY

Oznaczono miejsca wykonania odkrywek.

- Schody – pochwyt.

Odkrywka S/1

Odkrywka pokazuje drewno dębowe (0), pierwotne wykończenie kolor naturalny olejowanie (1).
Wtórne warstwy malarskie: czarny (2), jasny brąz (3).

- Schody – wang – górna część.

Odkrywka S/2

Odkrywka pokazuje drewno sosnowe (0) na nim słabo zachowana pierwotna warstwa malarska w kolorze czerwonym (1) następnie przemalowanie na kolor bordowy (2), czarny (3), brązowy jasny (4), biel (5), brązowy (6), brązowy jasny (7).

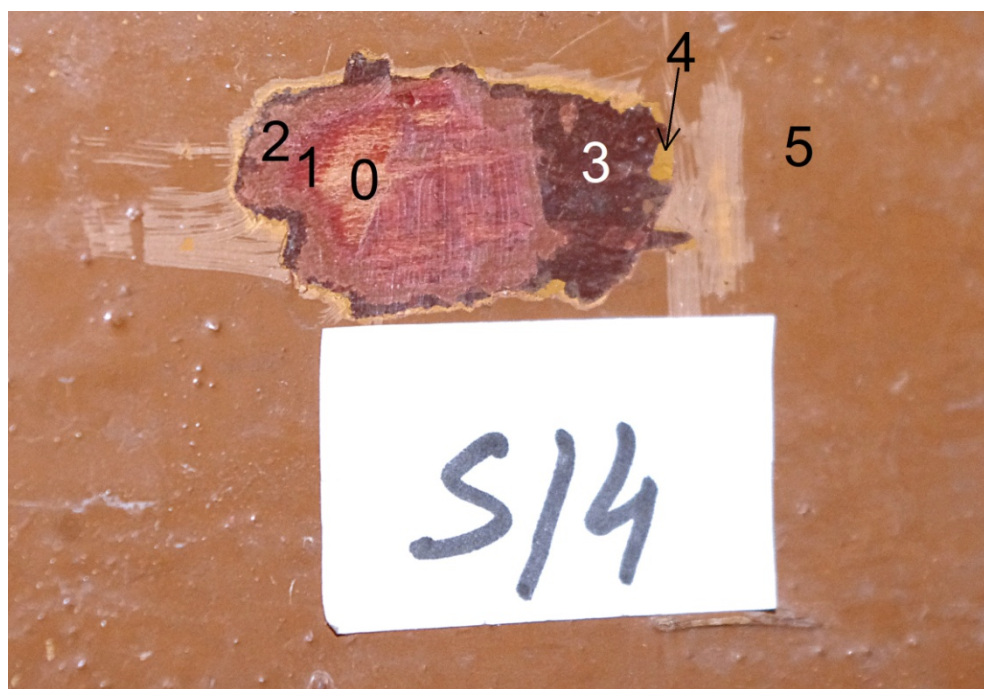
- Schody – wang – polik.

Odkrywka S/3

Odkrywka pokazuje drewno sosnowe (0) na nim pierwotna warstwa malarska świecąca w formie lakierobejcy (1). Przemalowania: ciemny brąz (2), żółty (3), brązowy (4), brązowy jasny (5).

- Schody – podstopnica.

Odkrywka S/3

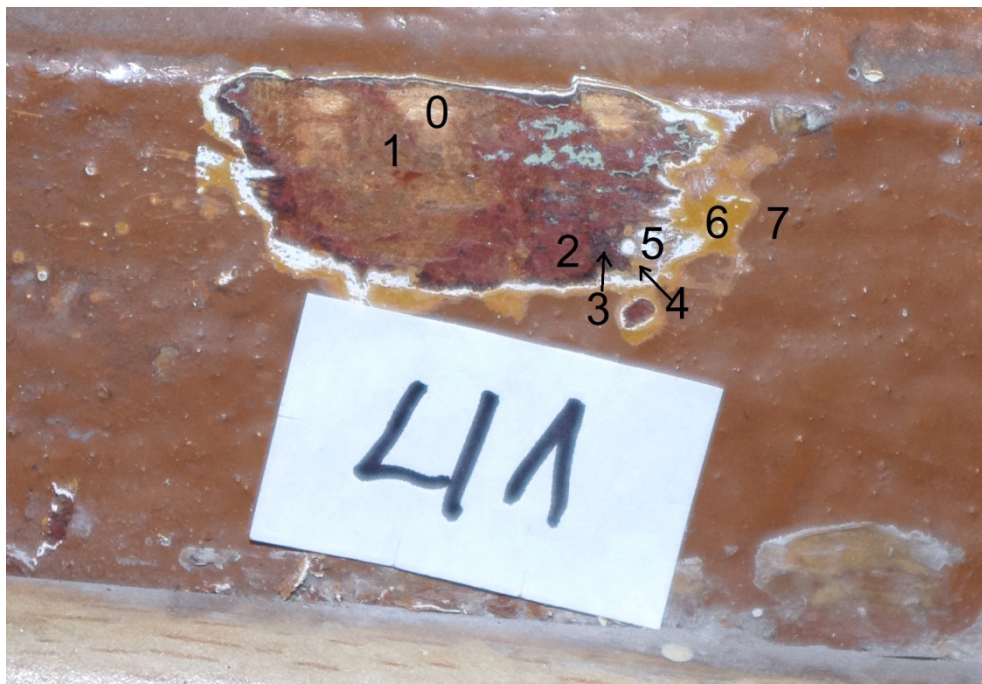
Odkrywka pokazuje drewno sosnowe (0) na nim pierwotna warstwa malarska w kolorze czerwonym (1). Wtórne nawarstwienia: brązowy (2), ciemny brąz (3), żółty (4), brązowy jasny (5).

Numeracja wg Tab. 4.

Tab. 4. Stratygrafia warstw, Schody - podstopnica, Odkrywka S/4.

Nr warstwy	faza chronologiczna	oznaczenie graficzne warstwy	charakterystyka warstwy	kolor	oznaczenie koloru NCS
0	I 1907 r.		warstwa pierwotna drewno sosnowe		
1			warstwa pierwotna malarska - lakierobejca	czerwony	S 3560-Y90R
2	II		warstwa wtórna malarska	brązowy	
3	III		warstwa wtórna malarska	ciemny brąz	
4	IV		warstwa wtórna malarska	żółty	
5	V		warstwa wtórna malarska	brązowy jasny	

- Listwa przypodłogowa.

Odkrywka L/1

Odkrywka pokazuje fragment drewna sosnowego (0), na nim prawdopodobnie pierwotna warstwa malarska koloru szaro – brązowego (1). Przemalowania: bordowy (2), czarny (3), żółty (4), biały (5), żółty (6), brązowy (7). Numeracja wg Tab. 5.

Tab. 5. Stratygrafia warstw, Listwa przypodłogowa, Odkrywka L/1.

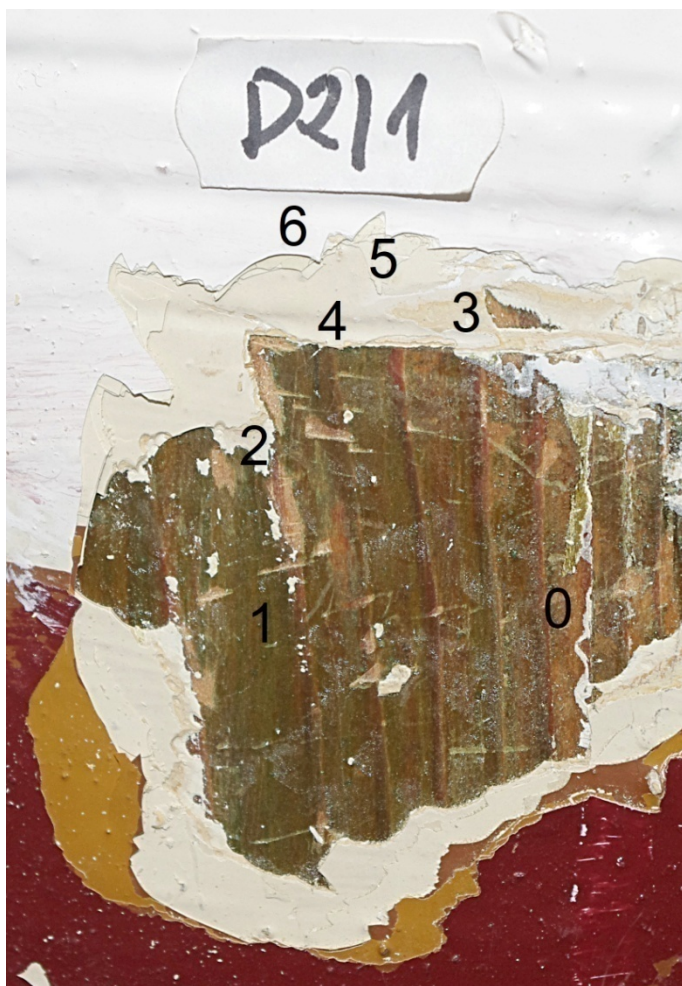
Nr warstwy	faza chronologiczna	oznaczenie graficzne warstwy	charakterystyka warstwy	kolor	oznaczenie koloru NCS
0	I 1907 r.		warstwa pierwotna drewno sosnowe		
1			warstwa pierwotna malarska	szaro - brązowy	S 6020-Y20R
2	II		warstwa wtórna malarska	bordowy	
3	III		warstwa wtórna malarska	czarny	
4	IV		warstwa wtórna malarska	żółty	
5	V		warstwa wtórna malarska	biały	
6	VI		warstwa wtórna malarska	żółty	
7	VII		warstwa wtórna malarska	brązowy	

Drzwi D2.

Oznaczono miejsca wykonania odkrywek.

- Drzwi D2 – listwa maskująca.

Odkrywka D2/1

Odkrywka pokazuje fragment drewna sosnowego (0), na nim pierwotna warstwa malarska koloru zielonego (1). Wtórne nawarstwienia: wtórnych warstw olejnych jest kilkanaście w podobnym kolorze na zdjęciu widoczne: kremowo – żółty (2), żółty jasny (3), kremowy (4), kremowy (5), biały (6).

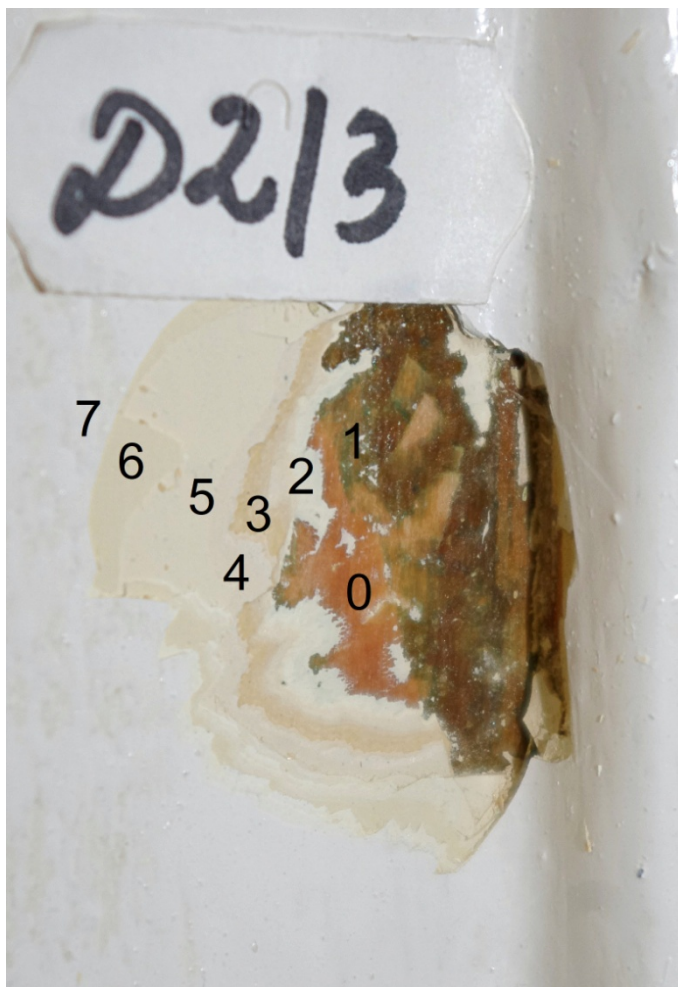
- Drzwi D2 – styk listwy maskującej i ościeżnicy.

Odkrywka D2/2

Odkrywka pokazuje fragment drewna sosnowego (0), na nim pierwotna warstwa malarska koloru zielonego (1). Pierwotna warstwa zachowana w złym stanie, drzwi są oczyszczone i przeszlifowane.

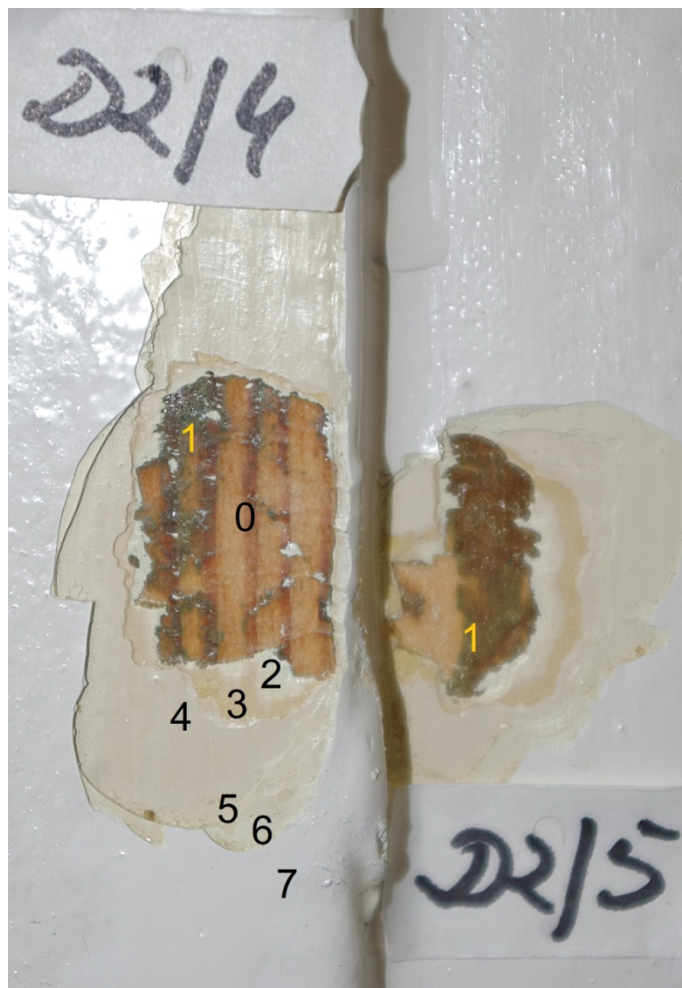
- Drzwi D2 – ościeżyna pełna.

Odkrywka D2/3

Odkrywka pokazuje fragment drewna sosnowego (0), na nim zachowane śladowe ilości pierwotnej warstwy malarskiej koloru zielonego (1). Wtórnych przemalowań jest kilkanaście i oscylują w odcieniach koloru kremowego i beżowego.

- Drzwi D2 – ramiak i płycina.

Odkrywka D2/4

Odkrywka pokazuje fragment drewna sosnowego (0), na nim zachowane śladowe ilości pierwotnej warstwy malarskiej koloru zielonego (1). Widoczne przemalowania: kremowy (2), ugrowy jasny (3), kremowo – żółty (4), kremowy jasny (5), kremowy (6), biel (7).

Numeracja wg Tab. 6.

Tab. 6. Stratygrafia warstw, Drzwi D2 – ramiak i płycina, Odkrywka D2/4.

Nr warstwy	faza chronologiczna	oznaczenie graficzne warstwy	charakterystyka warstwy	kolor	oznaczenie koloru NCS
0	I 1907 r.		warstwa pierwotna drewno sosnowe		
1			warstwa pierwotna malarska	zielony butelkowy	S 5540-G20Y
2	II		warstwa wtórna malarska	kremowy	
3	III		warstwa wtórna malarska	ugrowy jasny	
4	IV		warstwa wtórna malarska	kremowo - żółty	
5	V		warstwa wtórna malarska	kremowy jasny	
6	VI		warstwa wtórna malarska	kremowy	
7	VII		warstwa wtórna malarska	biel	

- Drzwi D2 – zawias czopowy.

Odkrywka D2/6

Odkrywka pokazuje fragment metalu (0), a na nim fragment zachowanego pierwotnego wykończenia malarskiego w formie złocenia. Na zawiasach podobnie jak na całych drzwiach jest kilkanaście wtórnych olejnych nawarstwień malarskich.

DRZWI D3- parter

Zaznaczono miejsca wykonania odkrywek.

- Drzwi D3 – ramiak pionowy i poziomy.

Odkrywka D3/1

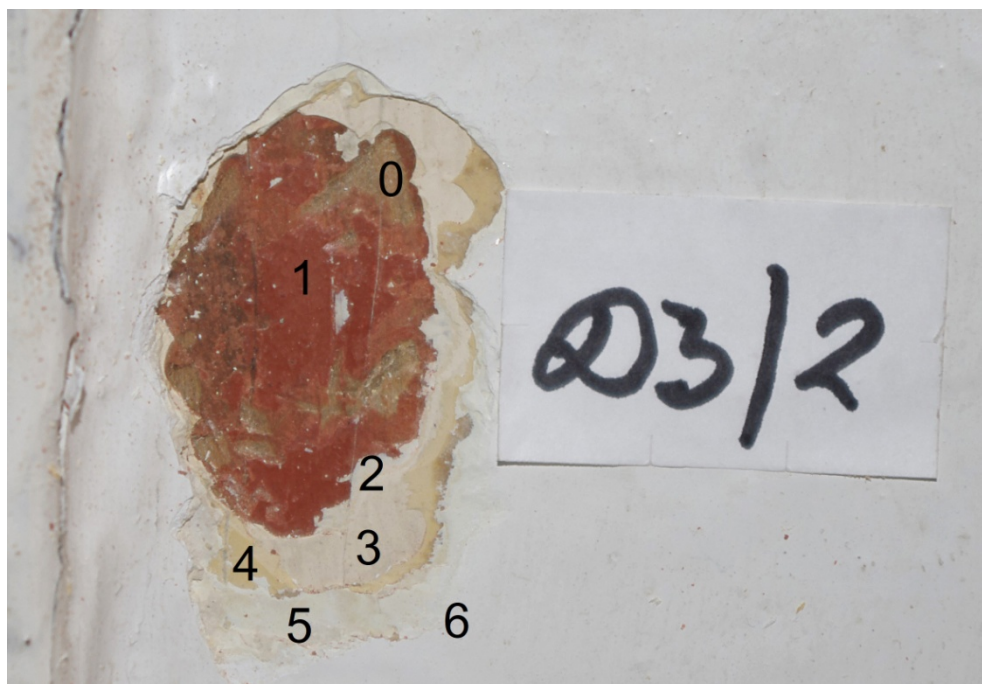
Odkrywka pokazuje drewno sosnowe (0), na nim pierwotna warstwa malarska koloru ceglastego (1).

Wtórne widoczne przemalowania: kremowy (2), żółty jasny (3), kremowy (4), żółty (5), kremowo – żółty (6), kremowy (7), kremowy (8), biel (9). Numeracja wg Tab. 7.

Tab. 7. Stratygrafia warstw, Drzwi D3 – ramiak pionowy i poziomy, Odkrywka D3/1.

Nr warstwy	faza chronologiczna	oznaczenie graficzne warstwy	charakterystyka warstwy	kolor	oznaczenie koloru NCS
0	I 1907 r.		warstwa pierwotna drewno sosnowe		
1			warstwa pierwotna malarska	ceglasty	S 3560-Y80R
2	II		warstwa wtórna malarska	kremowy	
3	III		warstwa wtórna malarska	żółty jasny	
4	IV		warstwa wtórna malarska	kremowy	
5	V		warstwa wtórna malarska	żółty	
6	VI		warstwa wtórna malarska	kremowo - żółty	
7	VII		warstwa wtórna malarska	kremowy	
8	VIII		warstwa wtórna malarska	kremowy	
9	IX		warstwa wtórna malarska	biel	

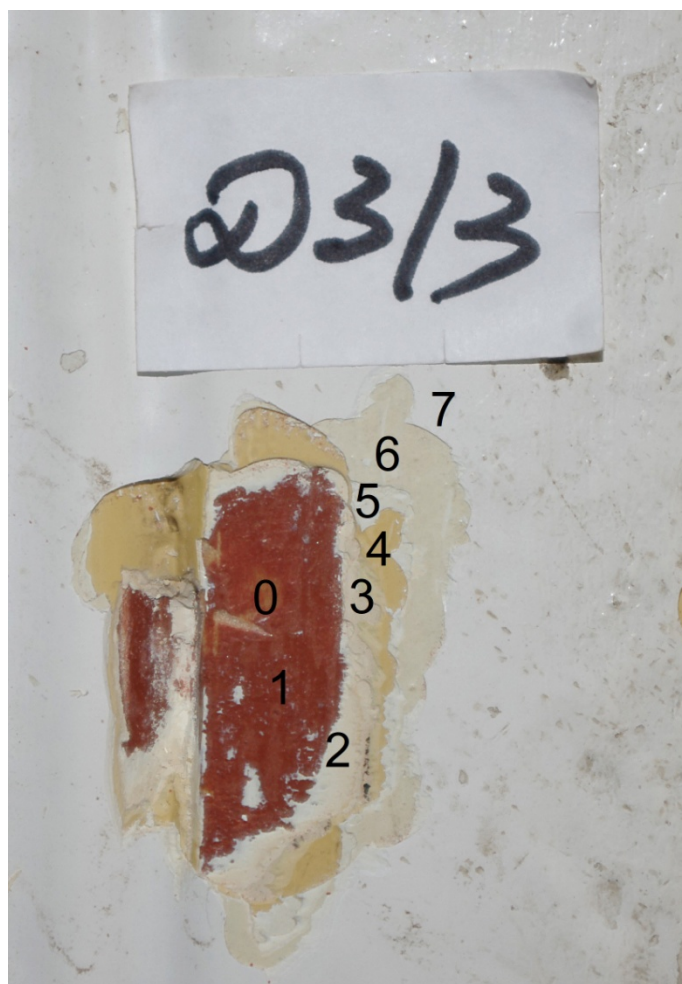
- Drzwi D3 – płytka dolna.

Odkrywka D3/2

Odkrywka pokazuje drewno sosnowe (0), na nim pierwotna warstwa malarska koloru ceglastego (1).
Wtórne widoczne nawarstwienia: kremowy (2), kremowo – żółty (3), żółty jasny (4), kremowy (5),
biel (6).

- Drzwi D3 – listwa maskująca.

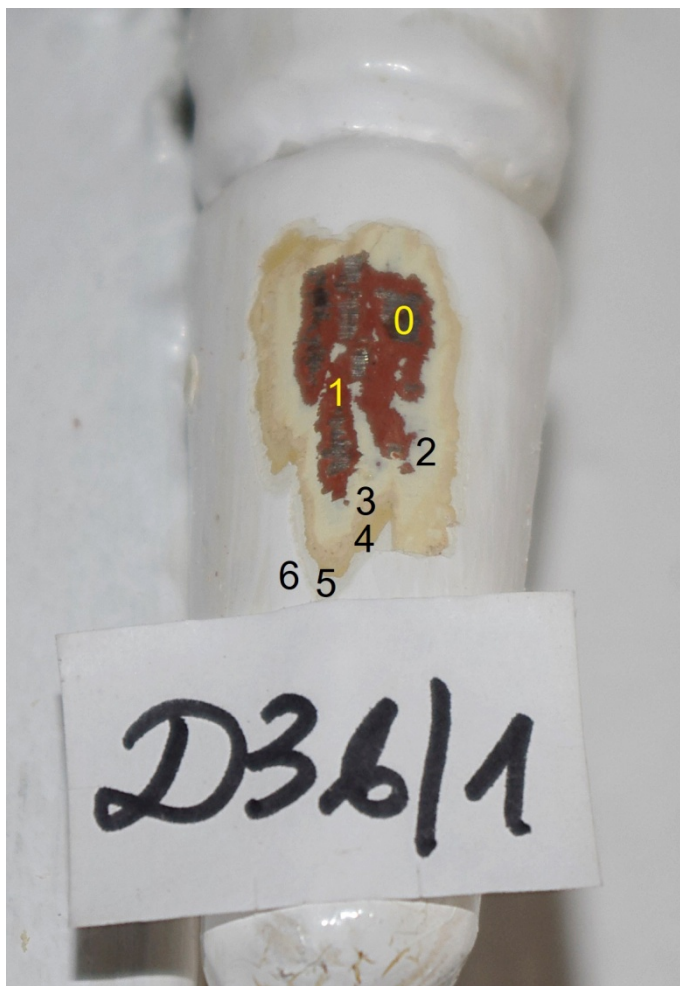
Odkrywka D3/3

Odkrywka pokazuje drewno sosnowe (0), na nim pierwotna warstwa malarska koloru ceglastego (1). Wtórne widoczne nawarstwienia: kremowy (2), kremowo – żółty (3), żółty jasny (4), kremowy (5), kremowo – żółty (6), biel (7).

Drzwi typu D3 na piętrze
Zaznaczono miejsce wykonania
odkrywki.

- **Drzwi D3b – zawias czopowy**

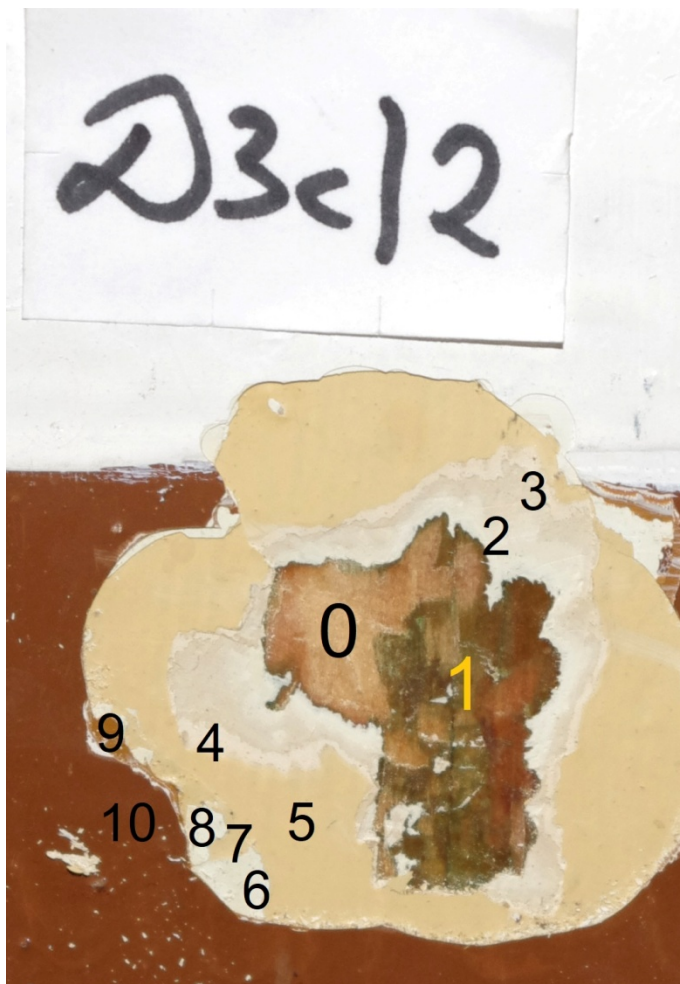
Odkrywka D3b/1

Odkrywka pokazuje, że na metalu (0) widoczna jest pierwotna warstwa malarska ceglasta (1). Drzwi wraz z zawiasami malowane monochromatycznie na ten sam kolor. Wtórne widoczne nawarstwienia: kremowy (2), kremowo-żółty (3), ugrowy (4), kremowy (5), biel (6).

Drzwi w typie D3 na piętrze
Zaznaczono miejsca wykonania odkrywek.

- Drzwi D3c – piętro, listwa maskująca.

Odkrywka D3c/2

Odkrywka pokazuje drewno sosnowe (0), na nim śladowe ilości pierwotnej warstwy malarskiej koloru zielonego (1). Wtórne widoczne nawarstwienia: kremowy, kremowo – szary (3), kremowy (4), żółty (5), kremowy (6), żółty (7), biel (8), brązowy (9), ciemny brąz (10).

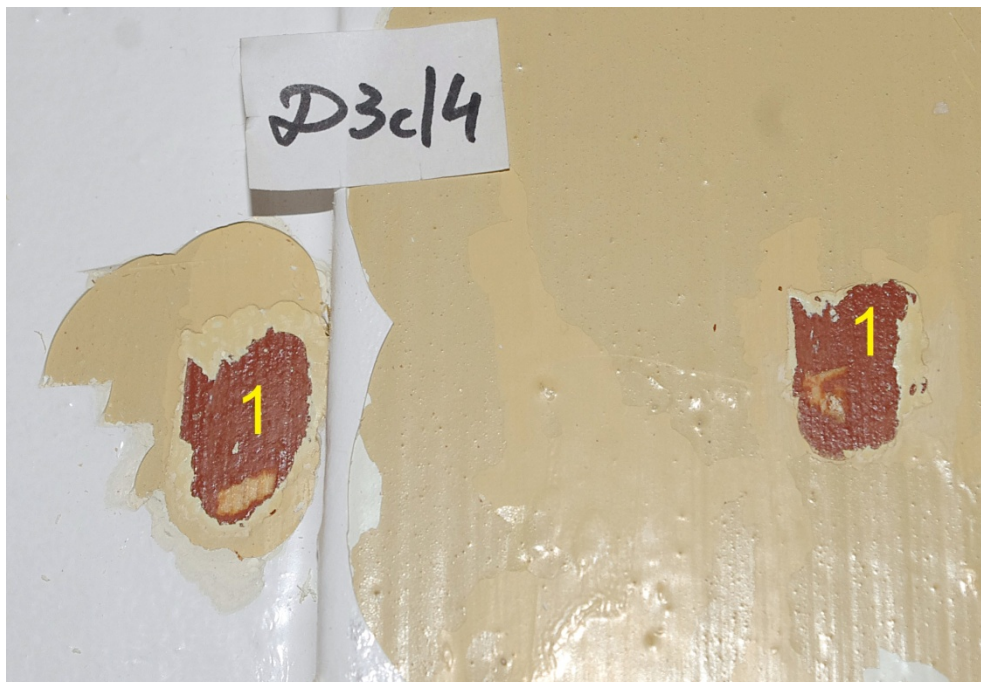
- Drzwi D3c – piętro, ościeżyna pełna.

Odkrywka D3c/3

Odkrywka pokazuje drewno sosnowe (0), na nim zachowana pierwotna warstwa malarska koloru ceglastego (1). Wtórne widoczne nawarstwienia: kremowy (2), żółty (3), żółty (4), ugrowy (5), kremowy (6), biel (7).

- Drzwi D3c – piętro, płycina i ramiak.

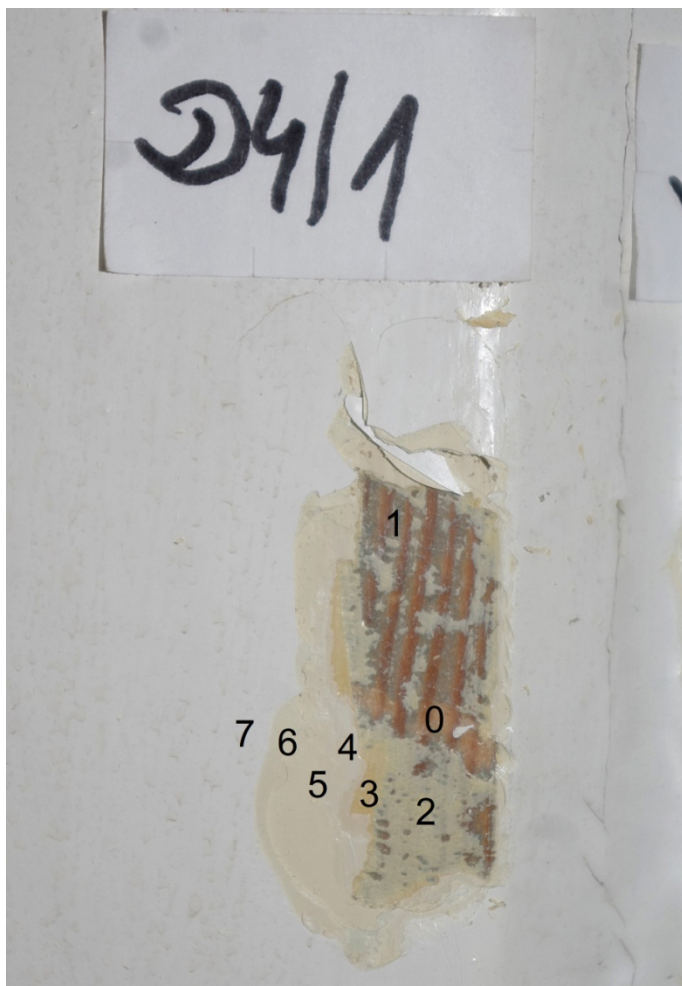
Odkrywka D3c/4

Odkrywka pokazuje bardzo dobrze zachowaną pierwotną warstwę malarską płyciny i ramiaka w kolorze ceglastym.

Drzwi D4 – parter
Zaznaczono miejsca wykonania odkrywek.

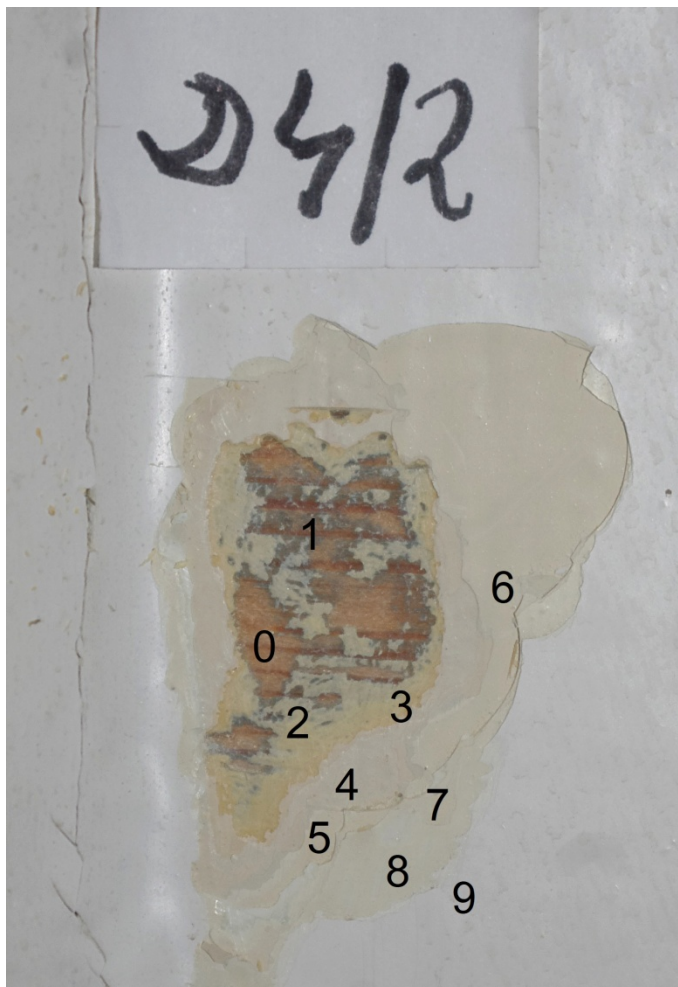
- Drzwi D4 – parter, ramiak pionowy.

Odkrywka D4/1

Odkrywka pokazuje drewno sosnowe (0), na nim śladowo zachowaną pierwotną warstwę malarską koloru szaro – niebieskiego (1). Wtórne nawarstwienia: Kremowy (2), żółty (3), kremowy (4), kremowo – żółty (5), kremowo – żółty (6), biel (7).

- Drzwi D4 – parter – płycina.

Odkrywka D4/2

Odkrywka pokazuje drewno sosnowe (0), na nim śladowo zachowaną pierwotną warstwę malarską koloru szaro – niebieskiego (1). Wtórne nawarstwienia: kremowy (2), żółty (3), kremowy (4), kremowo – żółty (5), kremowo – żółty (6), kremowo – żółty (7), kremowo – żółty (8), biel (9).

ŚCIANY I SUFITY

W części klatki schodowej czyli na ścianach i sufitach wzdłuż biegu schodów zachowały się pierwotne wyprawy tynkarskie i rozmalowania.

Ściany powyżej lamperii oraz sufity malowane były na kolor **kremowo – żółty** zbliżony odcieniem do **NCS S 0507-Y20R**.

Lamperia natomiast była bogato zdobiona polichromią w stylu secesyjnym. Głównym kolorem lamperii jest **zieleń** w odcieniu zbliżonym do **NCS S 5040-G10Y**. Geometryczne detale górnej części lamperii wypełnia kolor **szaro – zielony** w odcieniu zbliżonym do **NCS S 4020-G10Y**. Pomiedzy szaro – zielonym detalem znajduje się także **złocenie** wykonane brązą. Akcenty w formie pasków rozpoczynających lamperię oraz wertykalne pasy spływające do samej podłogi wymalowano na kolor **czerwony** zbliżony odcieniem do **NCS S 3560-Y90R**.

Pierwotne wyprawy tynkarskie są w złym stanie, duża ilość przemalowań – kilkanaście warstw olejnej lamperii oraz szpachle gipsowe spowodowały, że tynk jest zdeintegrowany. Na ścianach widoczne liczne spękania. Lamperia jest bardzo trudna do odsłonięcia przez wzgląd na porowatą fakturę tynku oraz ilości przemalowań, które wykazują wysoką adhezję z pierwotną polichromią. **Wytypowano miejsce na zabiegu schodów gdzie lamperia jest najlepiej zachowana i przeznaczają ten obszar do zachowania i konserwacji.**

Zarówno na korytarzu parteru jak i piętra stwierdzono wtórne wyprawy tynkarskie i malarskie nie podlegające ochronie konserwatorskiej.

STOLARKA DRZWIOWA

W badanych częściach wspólnych wyróżnia się trzy główne typy stolarki otworowej:

1. **Drzwi D1 i D2 (2 szt.)** to stolarki z I fazy o formach reprezentacyjnych z ozdobnym przeszkleniem w górnej kwaterze.

Na stolarkach jest kilkanaście warstw przemalowań, które znacząco zacierają drobne detale stolarki jak ryflowania. Drzwi D1 zostały kompletnie oczyszczone, natomiast na drzwiach D2 jest czytelna pierwotna warstwa malarska w kolorze **butelkowej zieleni** zbliżonej do **NCS S 5540-G20Y**. Zawiasy miały ozdobne wykończenie w formie **złocenia** wykonanego brązą.

Drzwi są w dobrym stanie, zachowały się także wszystkie fakturalne szyby.

2. **Drzwi D3 (5 szt.)** z II fazy chronologicznej. Nieco skromniejsze stolarki ale utrzymujące te same podziały, zawieszane na takich samych zawiasach. Jedna para drzwi oznaczona jako D3c (I piętro) posiada przełożone dwie pionowe listwy maskujące z drzwi typu D1.

Na stolarkach jest kilkanaście warstw przemalowań, a pierwotna warstwa malarska jest na wszystkich bardzo dobrze zachowana. Drzwi monochromatyczne w kolorze **ceglastym** zbliżonym do **NCS S 3560-Y80R**.

Drzwi zachowane w stanie dobrym (D3b i D3d) nie noszą śladów większych uszkodzeń. W najgorszym stanie są drzwi D3, połączenia rozluźnione, drzwi opadły, ubytki mechaniczne w obrębie ramiaka pionowego.

3. **Drzwi D4 (1 szt.)** stolarka z okresu międzywojennego najprawdopodobniej lata 30. XX w. Drzwi posiadają zupełnie inne podziały względem wyżej wymienionych. Drzwi D4 zostały wtórnie zamontowane w ościeżnicy z II fazy obramionej listwami przymykowymi w formie D3.

SCHODY I POCHWYT

Schody wraz z pochwytem pochodzą z I fazy budowy. Na stopnicach znajduje się jeszcze zachowane linoleum i mosiężne kątowniki. Wszystkie drewniane elementy schodów tj. stopnice, podstopnice, wangi malowane były pierwotnie na kolor **czerwony** zbliżony do **NCS S 3560-Y90R**. Pierwotna warstwa malarska jest dobrze czytelna choć jej wierzchnia warstwa odspaja się wraz z rozmalowaniami. Schody malowane były najprawdopodobniej bejcą, a później zabezpieczone lakierem na bazie naturalnych żywic (na odkrywkach widać fragmenty świecącej powłoki) bądź od razu malowane czymś w rodzaju dzisiejszej lakierobejcy.

Pochwyt wykonano z drewna dębowego, znaleziono na nim jedynie dwie warstwy przemalowań, pierwotnie był zapewne w kolorze naturalnym i zabezpieczony olejem bądź pokostem.

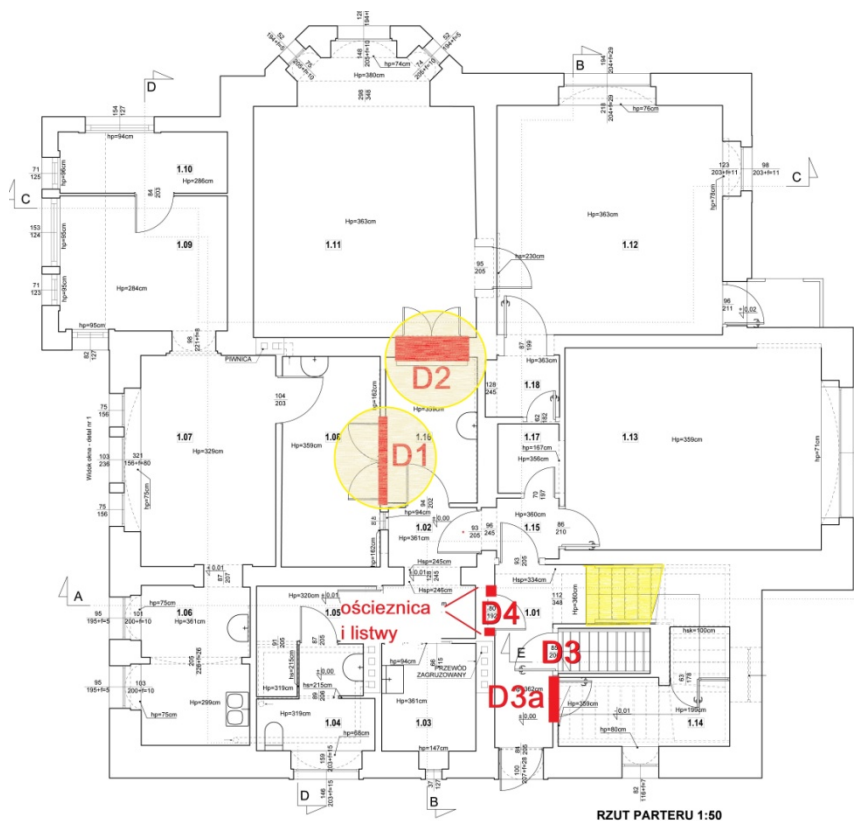
TABELA PIERWOTNEJ KOLORYSTYKI

ŚCIANY NAD LAMPERIĄ		kremowo – żółty	NCS S 0507-Y20R
LAMPERIA	tło	zielony	NCS S 5040-G10Y
	wypełnienie geometrycznego detalu	szaro - zielony	NCS S 4020-G10Y
	wypełnienie geometrycznego detalu	złocenie	
	paski pionowe i poziome	czerwony	NCS S 3560-Y90R
Drzwi D1, D2	całe skrzydła, ościeżnice i listwy maskujące	butelkowa zieleń	NCS S 5540-G20Y
	zawiasy	złocenie	
Drzwi D3		ceglasty	NCS S 3560-Y80R
SCHODY (stopnice, podstopnice, wangi)		czerwony	NCS S 3560-Y90R
POCHWYT		Kolor naturalny - niemalowany	

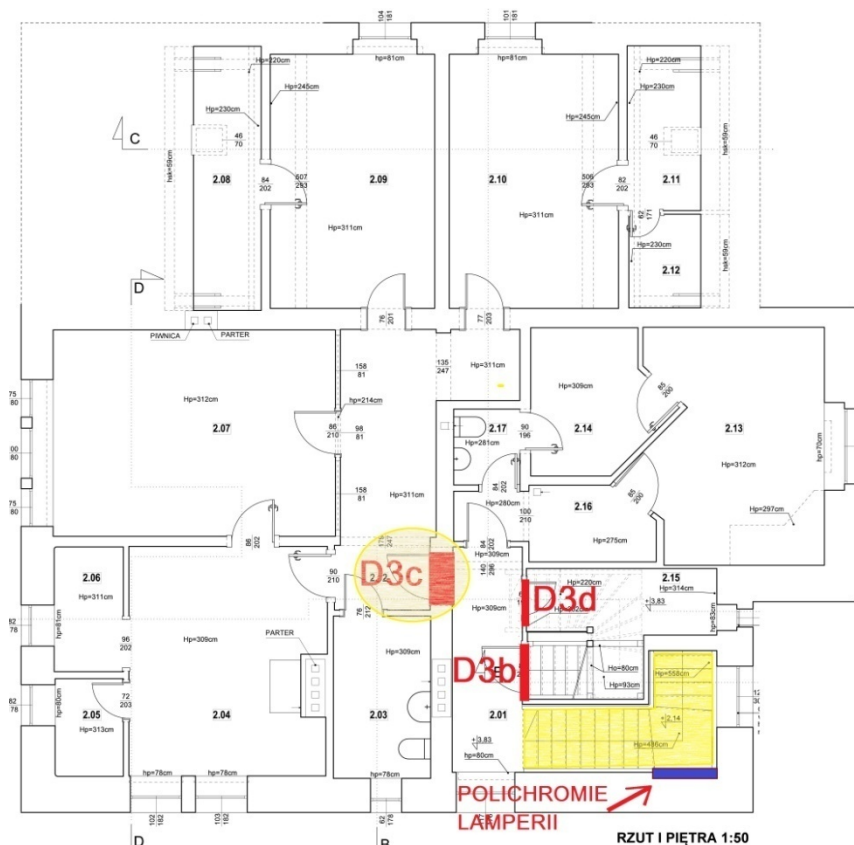
7.0. WYTYCZNE KONSERWATORSKIE

Do zachowania i konserwacji przeznaczają się:

- schody wraz z pochwytem,
- stolarkę drzwiową oznaczoną jako: D1, D2 zachowane z I fazy obiektu oraz drzwi D3c jako przykład stolarki z II fazy.
- fragment tynków z polichromią w strefie lamperii na zabiegu schodów.

Na rzucie parteru zaznaczono elementy historyczne do zachowania i konserwacji przeznaczają się schody oraz drzwi D1 i D2.

Na rzucie piętra zaznaczono elementy historyczne do zachowania i konserwacji przeznaczają się schody, świadka z polichromią na zabiegu schodów oraz stolarkę drzwiową z II fazy chronologicznej D3c.

Zaleca się:

1. Zaleca się rekonstrukcję polichromii na klatce schodowej i korytarzach parteru i I piętra.
2. Zaleca się aby planowane drzwi p. poź. wykonać jako rekonstrukcję stolarek obecnych w typie D3.
3. zaleca się rekonstrukcję brakujących listew maskujących do skrzydła D1 na wzór oryginalnych zachowanych przy drzwiach D2.
4. Zaleca się rekonstrukcję kolorystyki stolarki drzwiowej zgodnie z badaniami.
5. Zaleca się wymianę linoleum na stopnicach gdyż oryginalne jest mocno wytarte. Linoleum powinno nawiązywać kolorem oraz wzorem do pierwotnego. Zaleca się oczyścić i ponownie zamontować pierwotne mosiężne kątowniki, a brakujące zrekonstruować na wzór oryginału.
6. Zaleca się aby nowa stolarka drzwiowa w całym obiekcie nawiązywała do stolarki historycznej typu D1, D3.

WYPRAWY TYNKARSKIE ŚCIAN I SUFITÓW:

Pierwotne tynki sufitów i ścian są w złym stanie, mocno spękanе, a warstwy malarskie odspajają się wraz z wierzchnią warstwą wypraw. Głuche, spękanе i puste wyprawy tynkarskie klatki schodowej oraz korytarzy należy skuć pozostawiając świadka w obrębie lamperii zabiegu schodów.

Ściany należy oczyścić z luźnego brudu i pyłu. Wyczyścić i zabezpieczyć farbą antykorozyjną metalowe teowniki. Pozostawionego świadka należy podkleić i założyć opaski zabezpieczające jego brzegi.

Odsłonięte lico ścian należy zagruntować gruntem głęboko penetrującym, a następnie nałożyć wyprawy tynkarskie wapienno – piaskowe (Baumit, Keim , Remmers) równając się ze świadkiem. Zaleca się użycie gotowych tynków np. firm: Baumit, Keim , Remmers o odpowiednim uziarnieniu żeby uzyskać podobną fakturę i strukturę do tynku oryginalnego.

Po wykonaniu nowych wypraw tynkarskich należy przystąpić do prac konserwatorskich pozostawionego świadka polichromii. Należy go oczyścić, wzmocnić, uzupełnić ubytki warstwy tynkarskiej oraz wypunktować.

Po wykonaniu w.w. prac konserwatorskich związanych ze świadkiem należy zrekonstruować formę lamperii na nowych wyprawach tynkarskich.

Do prac malarskich należy używać gruntów i farb krzemianowych, które umożliwiają swobodną wymianę wilgoci z otoczeniem. Kabe, Keim, Remmers lub równoważne.

8.0. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH.

STOLARKA DRZWIOWA

1. Dokumentacja fotograficzna stanu zachowania,
2. Oczyszczanie metodą mechaniczną i termiczną powierzchni drewna,
3. Oczyszczenie przy pomocy past zmydlających fakturalnych szyb,
4. Uzupełnienie niewielkich ubytków przy użyciu szpachli do drewna, uszkodzone profile uzupełnić masą poliuretanową dwuskładnikową, która po wyschnięciu poddaje się obróbce.
5. Szlifowanie powierzchni uzupełnień,
6. Klejenie spękanych elementów - płycin.
7. Nasączenie drewna preparatem owadobójczym.
8. Malowanie zgodnie z wynikami badań.
9. Zabezpieczenie całości bezbarwnym lakierem półmatowym bądź woskiem,
10. Montaż okuć, rekonstrukcja brakujących mosiężnych szyldów i klamek,
11. Sporządzenie dokumentacji powykonawczej.

ELEMENTY METALOWE - zawiasy:

1. Oczyszczenie z wtórnych nawarstwień malarskich mechanicznie przy pomocy skalpeli i przecinaków.
2. Zabezpieczenie farbą antykorozyjną w odcieniu metalu bądź taniną w roztworze alkoholu
3. W przypadku zastosowania taniny nanieść warstwę wierzchnią w postaci Paraloidu B44 w 8% roztworze acetonu.
4. Malować zgodnie z wynikami badań.

ELEMENTY METALOWE – mosiężne klamki, szyldy:

Należy wyczyścić mosiądz przy pomocy delikatnej wełny metalowej i bezbarwnego wosku. Następnie wypolerować delikatnym tamponem.

Mosiądz można zabezpieczyć Paraloidem B44 w 8% roztworze acetonu.

SCHODY I POCHWYT

1. Oczyszczenie pochwytu metodą termiczną, przeszlifowanie oraz zabezpieczenie olejem.
2. Demontaż mosiężnych kątowników i linoleum,
3. Oczyszczenie schodów metodą termiczną,
4. Uzupełnienie ubytków,
5. Szlifowanie,
6. Zabezpieczenie i zagruntowanie drewna,
7. Zmatowanie,
8. Malowanie zgodnie z wynikami badań,
9. Zabezpieczenie lakierem poliuretanowym,
10. Zamontowanie linoleum i mosiężnych kątowników.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA
STAN ZACHOWANNIA

STOLARKA OTWOROWA

Fot. 1. Olsztyn, willa przy ul. Jagiellońskiej 78, widoczne ozdobne reprezentacyjne obramienie drzwi typu D2. Detal secesyjny nawiązujący do modernizmu. Widoczne zdobienia w formie ryfli oraz wgłębne geometryczne formy.

Fot. 2. Olsztyn, willa przy ul. Jagiellońskiej 78, zbliżenie na prześwit drzwi D1. Widoczne zamalowane fakturalne szkło.

Fot. 3. Olsztyn, willa przy ul. Jagiellońskiej 78, detal drzwi typu D3. Widoczne ryflowane zdobienie listew maskujących oraz zawias czopowy.

Fot. 4. Olsztyn, willa przy ul. Jagiellońskiej 78, zbliżenie pokazuje pierwotną klamkę i mosiężny podłużny szyld.

Fot. 5. Olsztyn, willa przy ul. Jagiellońskiej 78, Drzwi D3c, zbliżenie pokazuje spękanie płyciny wzdłuż słojów. Na ścianie widoczne bakelitowe przełączniki.

Fot. 6. Olsztyn, willa przy ul. Jagiellońskiej 78, Widok ogólny na schody. Widoczne wtórne listewki obramiające stopnicę oraz wytarte linoleum.

Fot. 7. Olsztyn, willa przy ul. Jagiellońskiej 78, widoczna nierówna i spękana ściana tuż przy wejściu. Duża ilość nawarstwień sprawia, że się odparzają.

Fot. 8. Olsztyn, willa przy ul. Jagiellońskiej 78, widoczne nieestetyczne uzupełnienia wykonane szpachlą gipsową oraz instalacje.

Fot. 9. Olsztyn, willa przy ul. Jagiellońskiej 78, zbliżenie pokazuje liczne spękania włosowate warstw malarskich oraz większe spękania struktury tynków.